

Iwona Janowska
Uniwersytet Jagielloński, Kraków
iwona.janowska@uj.edu.pl

PROFESOR WŁADYSŁAW T. MIODUNKA (1945–2024).

WSPOMNIENIE

Fot. z archiwum prof. W. Miodunki

24 kwietnia 2024 r. odszedł od nas na zawsze Profesor Władysław Miodunka, uczony światowego formatu, polonista, językoznawca, jeden z najwybitniejszych polskich glottodydaktyków drugiej połowy XX i początku XXI w. Dla szerokiej społeczności polskich i zagranicznych polonistów pozostanie niekwestionowanym autorytetem, autorem fundamentalnych prac naukowych z zakresu językoznawstwa oraz nauczania języka polskiego jako obcego, drugiego i odziedziczonego. Pożegnaliśmy Go 30 kwietnia 2024 r. na cmentarzu Rakowickim w Krakowie.

Władysław Tadeusz Miodunka urodził się 1 stycznia 1945 r. w Wojsławiu niedaleko Mielca. W Mielcu ukończył Liceum Ogólnokształcące im. Stanisława Konarskiego i w 1962 r. związał się z Krakowem, z Uniwersytetem Jagiellońskim, któremu pozostał wierny do końca życia.

W latach 1962–1967 odbył studia w zakresie filologii polskiej w Uniwersytecie Jagiellońskim i uzyskał stopień zawodowy magistra. Sześć lat później, w 1973 r., obronił rozprawę doktorską pt. *Funkcje zaimków w grupach nominalnych współczesnej*

polszczyzny mówionej, przygotowaną pod kierunkiem prof. dr. hab. Mieczysława Karasia. Stopień doktora habilitowanego uzyskał w 1979 r. na podstawie pracy zatytułowanej *Teoria pól językowych: społeczne i indywidualne ich uwarunkowania*. Językoznawczy dorobek naukowy Profesora Władysława Miodunki uzupełnia monografia z 1989 r. pt. *Podstawy leksykologii i leksykografii*, na podstawie której uzyskał tytuł profesora (1991 r.).

Karierę zawodową w Uniwersytecie Jagiellońskim – naukową i dydaktyczną – Profesor rozpoczął w 1968 r. na Wydziale Filologicznym, w Zakładzie Języka Polskiego, gdzie realizował badania z zakresu współczesnej polszczyzny, zwłaszcza składni i semantyki. Decydujący wpływ na zmianę jego zainteresowań naukowych miał pobyt we Francji, w Université de Toulouse – Le Mirail w latach 1973–1977. Prowadził tam zajęcia z francuskimi studentami polonistyki i sławistyki, zdobywając doświadczenia w pracy z cudzoziemcami uczącymi się polszczyzny. Równocześnie podjął studia z zakresu językoznawstwa stosowanego do nauczania języka francuskiego jako obcego. Zdobyte doświadczenie i wykształcenie oraz kontakty z wybitnymi dydaktykami francuskimi wywarły duży wpływ na dalszą karierę zawodową i naukową Profesora, stały się inspiracją do unowocześnienia nauczania języka polskiego jako obcego, a następnie bodźcem do rozwoju glottodydaktyki polonistycznej jako dyscypliny naukowej.

W roku 1979 Profesor Miodunka zmienił miejsce zatrudnienia – przeszedł z Wydziału Filologicznego do międzywydziałowego Instytutu Badań Polonijnych UJ. Zamiana ta oznaczała stopniowe odchodzenie od językoznawstwa polonistycznego w kierunku językoznawstwa stosowanego, a później – glottodydaktyki polonistycznej. W IBP UJ Profesor założył Zakład Językoznawstwa Stosowanego do Nauczania Języka Polskiego jako Obcego¹ – ośrodek badawczo-dydaktyczny, którego działalność inspirowana europejską myślą glottodydaktyczną przyczyniła się do stworzenia podstaw naukowych nowej subdyscypliny, wówczas nazywanej jeszcze językoznawstwem stosowanym. To tu pod czujnym okiem Profesora Władysława Miodunki powstały pierwsze inwentarze programowe do nauczania języka polskiego jako obcego², tworzone na wzór opracowań Rady Europy i inspirowane językoznawczymi badaniami frekwencyjnymi (zob. Miodunka 1992). Tu rozpoczęły się prace nad tworzeniem systemu certyfikacji znajomości języka polskiego jako obcego, którym Profesor kierował w latach 2003–2016. Tutaj też tworzone pomoce dydaktyczne i podręczniki zgodne z duchem podejścia audiowizualnego i podejścia komunikacyjnego (zob. Miodunka 1993; 1996). Profesor był twórcą i redaktorem znanych na całym świecie serii wydawniczych do nauki polszczyzny. Najpierw tzw. zielonej serii („Biblioteka Pomocy Dydaktycznych”) – wydawanej w latach 1980–

1 Przekształcony w 2001 r. w Katedrę Języka Polskiego jako Obcego.

2 Zostały one przygotowane wysiłkiem ośrodka krakowskiego we współpracy ze specjalistami z innych ośrodków krajowych, skupionych w Komisji Ekspertów Ministerstwa Edukacji Narodowej.

1996 w Uniwersytecie Jagiellońskim – a następnie serii „Język Polski dla Cudzoziemców”, promowanej przez krakowskie wydawnictwo Universitas w latach 1996–2011. Wyniki badań naukowych – przeglądowych i eksperymentalnych – w zakresie językoznawstwa stosowanego i dydaktyki języka polskiego jako obcego publikowano (w latach 2004–2011) w serii „Metodyka Nauczania Języka Polskiego jako Obcego” (Universitas). Dziś prace naukowe z zakresu glottodydaktyki polonistycznej ukazują się w kolejnej serii zainicjowanej w 2011 r. przez Profesora Władysława Miodunkę – „Biblioteka LingVariów. Glottodydaktyka”³, wydawanej w wydawnictwie Księgarnia Akademicka.

Jako kierownik Zakładu Językoznawstwa Stosowanego, a potem Katedry Języka Polskiego jako Obcego Profesor Miodunka zwracał szczególną uwagę na rozwój naukowy kadry. Pod koniec lat 80. oraz w latach 90. minionego stulecia pierwsi uczniowie Profesora obronili swoje dysertacje i uzyskali stopnie naukowe doktora, stworzyli tym samym nową generację specjalistów w zakresie nauczania polszczyzny. Do 2022 r. pod kierunkiem Profesora Miodunki powstało 25 rozpraw doktorskich, większość wpisuje się w obszar nauczania i uczenia się języka polskiego jako obcego. Profesor troszczył się także i wspierał rozwój glottodydaktyki polonistycznej w innych ośrodkach kształcenia cudzoziemców w Polsce i na świecie, recenzując monografie naukowe i materiały dydaktyczne, opiniując rozprawy doktorskie, monografie habilitacyjne i profesorskie specjalistów zajmujących się językoznawstwem oraz glottodydaktyką. Chętnie doradzał, kierunkował, wspierał i pomagał każdemu, kto się do Niego zwrócił o pomoc.

Zainteresowania naukowe Profesora Miodunki obejmowały nie tylko językoznawstwo i glottodydaktykę polonistyczną. W bogatym dorobku naukowym, liczącym ponad 300 pozycji, widoczna jest wielokierunkowość badań. Pasjonowały Go także badania etniczne, bilingwizm oraz studia latynoamerykańskie. W roku 2001 Profesor założył Katedrę Ameryki Łacińskiej na Wydziale Studiów Międzynarodowych i Politycznych UJ, którą kierował do 2003 r. Jego zainteresowania luzytanistyczne były powiązane z pobytem i badaniami naukowymi prowadzonymi w Brazylii w latach 1995–1996. Ich wyniki zostały opublikowane w monografii zatytułowanej *Bilingwizm polsko-portugalski w Brazylii. W stronę lingwistyki humanistycznej* (2003), dzięki której nazwisko Profesora wpisało się na stałe do grona badaczy dwujęzyczności polsko-obcej.

Praca dydaktyczna oraz promocja języka polskiego w świecie stanowiły bardzo ważne aspekty działalności Profesora Miodunki. Uczył nie tylko w macierzystej uczelni, był też ambasadorem polskości i polszczyzny poza granicami naszego kraju. Pracował jako lektor języka polskiego jako obcego w Université Le Mirail w Tuluzie (Francja, 1973–1977), w latach 1980–1981 był wykładowcą języka polskiego w Slavic

3 Profesor Miodunka od 2006 r. był członkiem Rady Naukowej czasopisma „LingVaria”, a od 2010 r. przewodniczącym Rady Naukowej „LingVariów”.

Department Wayne State University (Detroit, USA), a następnie profesorem wizytującym w Department of Education w Canberze (Australia, 1986) i w Department of Slavic Languages Stanford University w Palo Alto (Kalifornia, USA, 1988–1990). Nauczał także w Universidade Federal do Paraná w Kurytybie (Brazylia, 1995–1996), a w 1998 r. w Uniwersytecie Łomonosowa w Moskwie.

Kolejny etap działalności naukowo-dydaktycznej Profesora rozpoczyna rok 2005, kiedy to kierowane przez Niego Centrum Języka i Kultury Polskiej w Świecie oraz Katedra Języka Polskiego jako Obcego weszły w skład nowo powstałego Wydziału Polonistyki UJ. W tym samym roku z inicjatywy Profesora w ramach polonistycznych studiów magisterskich uruchomiono pierwszą w Polsce specjalność: nauczanie języka polskiego jako obcego⁴. Profesor Miodunka z pasją kształcił i inspirował do pracy naukowej młodych dydaktyków, publikował wyniki ich badań (zob. Miodunka 2009). To m.in. z myślą o nich przygotował i wydał pierwszą pełną monografię glottodydaktyki polonistycznej – *Glottodydaktyka polonistyczna. Pochodzenie – stan obecny – perspektywy* (2016), a także nowoczesny podręcznik akademicki pt. *Dydaktyka i metodyka nauczania języka polskiego jako obcego i drugiego* (we współautorstwie z Przemysławem Gębalem, 2020). Wymienione pozycje ukazują zmiany zachodzące w refleksji naukowej i badaniach glottodydaktycznych, inspirowane europejskimi standardami kształcenia językowego. Zwracają uwagę na działania i międzykulturowe podejście do nauczania polszczyzny, akcentując wagę pierwszej w historii glottodydaktyki polonistycznej propozycji programowej, obejmującej wszystkie poziomy biegłości językowej: od A1 do C2 (Janowska et al. 2016). W 2023 r. ukazała się ostatnia monografia Władysława Miodunki (również we współautorstwie z P. Gębalem) pt. *Didactics of Polish as a Foreign and Second Language against the European Background* – pozycja o zasięgu międzynarodowym, promująca glottodydaktykę polonistyczną w świecie, ukazująca jej europejski wymiar.

Od roku 2003 ważnym polem działań Profesora Władysława Miodunki była certyfikacja znajomości języka polskiego jako obcego. Do 2016 r. pełnił funkcję pierwszego przewodniczącego Państwowej Komisji Poświadczania Znajomości Języka Polskiego jako Obcego, powołanej przez ministra edukacji. Profesorowi udało się stworzyć zespół badaczy i dydaktyków z różnych ośrodków akademickich w Polsce, który przygotował standardy wymagań egzaminacyjnych do języka polskiego jako obcego, opracował prototypy zadań testowych i arkuszy egzaminacyjnych, stworzył system oceniania umiejętności językowych. Dzięki osobowości Profesora oraz podejmowanym przez Niego działaniom certyfikacja umożliwiła integrację polonistycznego środowiska glottodydaktycznego. Sam postrzegał ją jako innowację, mającą wpływ na poprawę jakości kształcenia językowego, a także promocję języka polskiego w świecie (Miodunka 2013). Dziś możemy mówić o dużym sukcesie certyfikacji, dzieła rozpoczętego przez Profesora Miodunkę, bowiem w 2023 r. do

4 Dziś jest to kierunek studiów o nazwie: nauczanie języka polskiego jako obcego i drugiego.

egzaminu z języka polskiego jako obcego przystąpiło 17 487 cudzoziemców⁵. Stale rosnące certyfikatowe dane liczbowe Profesor śledził z radością, cieszył się, że egzaminy stały się ważnym narzędziem polityki językowej naszego kraju.

Profesor Władysław Miodunka miał niebywale zdolności łączenia pracy naukowej, dydaktycznej i organizacyjnej. Pełnił liczne funkcje w Uniwersytecie Jagiellońskim. Przez wiele lat był dyrektorem Instytutu Badań Polonijnych UJ, a w latach 2000–2002 prodziekanem Wydziału Studiów Międzynarodowych i Politycznych. Przez dwie kadencje (2002–2008) pełnił funkcję prorektora Uniwersytetu Jagiellońskiego ds. kadrowych i finansowych. Bardzo aktywnie udzielał się poza macierzystą uczelnią. Był członkiem Zespołu ds. Kształcenia i Kwalifikowania Lektorów Języka Polskiego jako Obcego w Zagranicznych Ośrodkach Akademickich. Pełnił obowiązki sekretarza naukowego (1984–1988), a następnie przewodniczącego Komitetu Badań nad Migracjami Ludności i Polonią PAN (1991–2002). Był również współzałożycielem i pierwszym prezesem Stowarzyszenia „Bristol” Polskich i Zagranicznych Nauczycieli Kultury Polskiej i Języka Polskiego jako Obcego oraz pomysłodawcą i jednym z założycieli Międzynarodowego Stowarzyszenia Studiów Polonistycznych. W 2011 r. został członkiem Rady Języka Polskiego, a od 2012 r. do ostatnich dni przed śmiercią pełnił funkcję przewodniczącego Zespołu Języka Polskiego poza Granicami Kraju RJP.

Tak bogata, niewyobrażalna wręcz działalność na polu naukowym, dydaktycznym i organizacyjnym nie mogła zostać niezauważona. Profesor Władysław Miodunka był laureatem wielu nagród rektora Uniwersytetu Jagiellońskiego i ministra edukacji narodowej. W 1997 r. otrzymał dyplom Ministra Spraw Zagranicznych RP za popularyzację kultury polskiej za granicą. W 2005 r. Komitet Językoznawstwa Wydziału I PAN przyznał Profesorowi Miodunce i jego zespołowi dyplom honorowy za przygotowanie i wdrożenie systemu poświadczania znajomości języka polskiego jako obcego. W listopadzie 2023 r. został laureatem Nagrody Polonicum Uniwersytetu Warszawskiego za wybitne osiągnięcia w krzewieniu języka polskiego i kultury polskiej za granicą⁶.

Pan Profesor Władysław Miodunka był, jest i pozostanie na zawsze dla nas, Jego wychowanków, autorytetem i mistrzem. Jak nikt inny motywował nas do pracy, do

5 Do pierwszych egzaminów certyfikatowych z języka polskiego jako obcego w 2004 r. przystąpiło 106 osób. W 2015 r. było już 1970 zdających. Na przestrzeni lat 2016–2023 odnotowano 68 524 kandydatów do egzaminu z języka polskiego jako obcego.

6 Jest to nagroda przeznaczona dla polonistów zagranicznych. W 2023 r. kapituła zrobiła wyjątek, honorując Profesora tym wyróżnieniem.

ciągłego rozwoju, prowadzenia badań naukowych i do podejmowania nowych wyzwań. Pomagał i wspierał w każdej sytuacji, pozwalał rozwinąć skrzydła, cieszył się z każdego sukcesu swoich podopiecznych – pracowników, doktorantów i studentów.

Patrzył daleko i mierzył wysoko, bo wierzył w ludzi i w moc języka polskiego.

Literatura

- GĘBAL P.E., MIODUNKA W.T., 2020, *Dydaktyka i metodyka nauczania języka polskiego jako obcego i drugiego*, Warszawa.
- GĘBAL P.E., MIODUNKA W.T., 2023, *Didactics of Polish as a Foreign and Second Language against the European Background*, Göttingen.
- JANOWSKA I., LIPIŃSKA E., RABIEJ A., SERETNY A., TUREK P. (red.), 2016, *Programy nauczania języka polskiego jako obcego. Poziomy A1–C2*, „Biblioteka LingVariów. Glottodydaktyka”, t. 1, Kraków [wyd. 1 – 2011].
- MIODUNKA W., 1989, *Podstawy leksykologii i leksykografii*, Warszawa.
- MIODUNKA W. (red.), 1992, *Język polski jako obcy. Programy nauczania na tle badań współczesnej polszczyzny. Zbiór materiałów*, Kraków.
- MIODUNKA W., 1993, *Cześć, jak się masz? A Polish language textbook for beginners*, Kraków.
- MIODUNKA W., 1996, *Uczmy się polskiego*, cz. 1 i 2, Warszawa.
- MIODUNKA W.T., 2003, *Bilingwizm polsko-portugalski w Brazylii. W stronę lingwistyki humanistycznej*, Kraków.
- MIODUNKA W.T. (red.), 2009, *Nowa generacja w glottodydaktyce polonistycznej. Praca zbiorowa*, Kraków.
- MIODUNKA W.T., 2013, *Innowacje w glottodydaktyce polonistycznej*, [w:] J. Mazur, A. Małyńska, K. Sobstyl (red.), *Glottodydaktyka polonistyczna w obliczu dynamiki zmian języko-wo-kulturowych i potrzeb społecznych*, t. 1, Lublin, s. 23–40.
- MIODUNKA W.T., 2016, *Glottodydaktyka polonistyczna. Pochodzenie – stan obecny – perspektywy*, „Biblioteka LingVariów. Glottodydaktyka”, t. 16, Kraków.